

ІНСТРУМЕНТИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ТА ЕТИЧНИХ ЗАВДАНЬ СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ

Ліщишина О.М., Шилкіна О.О.

ДП «Державний експертний центр МОЗ України», м. Київ, Україна

medstandards@dec.gov.ua

Фармацевт і провізор – це «рубіж» між пацієнтом і ліками, від їх професіоналізму та компетентності у наданні фармацевтичної допомоги можуть залежати як результат лікування, призначеного лікарем, так і самостійного застосування пацієнтом безрецептурних препаратів. Реалізації цього завдання сприяють розробка і впровадження в Україні міжнародних стандартів аптечної діяльності – належної аптечної практики (GPP). За визначенням ВООЗ і МФФ, це практика, що відповідає потребам людей, які користуються послугами фармацевтів, з метою забезпечення оптимальної медичної допомоги на засадах доказової медицини. Для її підтримки необхідна розробка відповідних національних стандартів. Основні вимоги і принципи GPP були опубліковані ВООЗ і МФФ в 1997 році. В 2011 році спільна настанова МФФ/ВООЗ «Належна аптечна практика: стандарти якості аптечних послуг» була оновлена з урахуванням змін, що відбуваються у фармацевтичній практиці, та визначенням нових функцій і ролей, які покладаються на професіоналів фармації в новому тисячолітті. В цьому документі зазначено, що першим завданням фармацевта в будь-якому закладі є благополуччя пацієнтів, і на це має бути спрямована вся діяльність аптечних закладів. Фармацевт має сприяти раціональному та економічному призначенню, а також відпуску лікарських засобів, співпрацювати в мультидисциплінарній медичній команді з метою поліпшення безпеки пацієнтів.

В теперішній час в Україні створені об'єктивні умови впровадження вимог належної аптечної практики та удосконалення якості надання фармацевтичної допомоги. Для впровадження в роботу аптечних закладів стандартів GPP має бути проведена оцінка чинних нормативних документів

МОЗ України щодо їх відповідності сучасним вимогам GPP, оновлення або скасування тих документів, положення яких застаріли та не відповідають сучасним підходам, розроблено настанови з питань GPP, які не регламентовані нормативними документами МОЗ України. Слід зазначити, що елементи належної аптечної практики в різній мірі наявні в деяких чинних нормативних документах МОЗ України.

Так, з 2010 року розпочато створення системи управління застосуванням безрецептурних лікарських засобів шляхом затвердження та періодичного оновлення протоколів провізора (фармацевта). МОЗ України наказом від 11.10.2013р. № 875 затверджені 34 протоколи провізора (фармацевта) для синдромів і симптомів, з якими частіше за все звертаються в аптеку при самолікуванні, а також для профілактики деяких захворювань. Крім того, в цю оновлену редакцію включені протоколи провізора (фармацевта) при отриманні інформації про випадки побічних реакцій та/або відсутності ефективності лікарських засобів і при відпуску за рецептом лікарських засобів для лікування осіб з гіпертонічною хворобою, вартість яких підлягає частковому відшкодуванню.

Розробка протоколів провізора (фармацевта) здійснювалась відповідно до вимог Уніфікованої методики з розробки медико-технологічних документів на принципах доказової медицини, затвердженої наказами МОЗ України та НАМН України від 19.02.2009р. №102/18 і від 03.11.2009р. №798/75 та Методики розробки та впровадження медичних стандартів (уніфікованих клінічних протоколів) медичної допомоги на засадах доказової медицини, затвердженої наказом МОЗ України від 28.09.2012 р. № 751, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 29.11.2012 р. за № 2001/22313, і повністю відповідає концепції ВООЗ та МФФ щодо належної аптечної практики, зокрема, забезпечення оптимальної медичної допомоги на засадах доказової медицини. Було проведено пошук інформаційних джерел в сучасних базах доказової інформації, в т.ч. у G-I-N, а також серед вітчизняних медико-технологічних документів, розроблених на засадах доказової медицини, для виявлення клінічних настанов,

які можливо застосувати для розробки протоколів провізора (фармацевта) при відповідальному самолікуванні. Такі джерела були виявлені і використані при розробці протоколів за темами «Диспепсія», «Профілактика остеопорозу і остеоартрозу», «Відмова від вживання тютюну», «Симптоматичне лікування болю». З метою удосконалення реалізації Пілотного проекту щодо запровадження державного регулювання цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою та інформаційної підтримки спеціалістів при наданні консультацій відвідувачам аптек при відпуску антигіпертензивних лікарських засобів розроблений відповідний протокол. Його розробка здійснювалась на основі положень адаптованої клінічної настанови, заснованої на доказах, та уніфікованого клінічного протоколу медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія», затвердженого наказом МОЗ України від 24.05.2012р. № 384. Для тем, за якими не знайдено відповідних джерел, протоколи провізора (фармацевта) були розроблені шляхом консенсусу.

Структура документів дозволяє спеціалісту належним чином оцінити конкретну проблему із здоров'ям у пацієнта, виявити загрозові симптоми, які свідчать про серйозні розлади здоров'я та своєчасно направити його до лікаря, а також передбачає при відпуску лікарського засобу надання пацієнту повної інформації щодо рекомендованих препаратів, при необхідності надавати рекомендації загального характеру щодо ведення здорового способу життя, раціонального харчування, профілактики захворювань тощо.

Таким чином, протоколи провізора (фармацевта) – дієвий інструмент інформаційної підтримки спеціалістів фармації в реалізації їх професійних завдань в частині забезпечення належного застосування лікарських засобів в інтересах пацієнта, є невід'ємною складовою і повністю відповідає концепції ВООЗ та МФФ щодо належної аптечної практики (GPP).